

HEMMESJÖBYGDEN

Meddelande från Hemmesjö hembygdsförening

Åryd 1912

1912 var det året då vi hade olympiska spel i Stockholm, det året då Titanic gick under och då Balkankriget bröt ut. Det var också, om vi flyttar blickarna från den stora scenen till den lilla, det året då Skogssällskapet bildades på initiativ av ägaren till Åry bruk, det året då Åryd fick ett glasbruk och det året då Hemmesjö fick en föreläsningsförening.

Bebyggelsen i Åryd var 1912 i stort sett koncentrerad till Masugnsvägen. Någon villabebyggelse fanns inte. Där villorna i dag ligger var åker och äng. Därutöver fanns de båda torpen Sjöbacken och Källelund och på andra sidan järnvägen två relativt nybyggda hus, det ena inrymmande brukshandeln och det andra ett kafé med bageri. På andra sidan järnvägen låg också en arbetarkasern, som fått namnet Buskakull. Mera om den senare.

Ville man promenera genom Åryd för 75 år sedan kunde man lämpligen börja där Konsum och posten nu ligger. Där hade tidigare legat ett husartorp med namnet Höjden, ej att förväxla med det nuvarande Höjden vid hörnet av Billavägen och Lyckåsvägen. Då herrgården ville bruka marken i egen regi, fick husaren flytta till Källelund någon gång i senare hälften av 1800-talet. På andra sidan vägen låg två kullar, som båda försvunnit. Den ena låg i hörnet mot Växjövägen, den andra, som kallades Kärlekskullen och lämpade sig för romantiska träffar, låg bortom uppfarten till den nuvarande idrottsplatsen.

Vi fortsätter in på Masugnsvägen och fram till Årydsjöns ena utlopp. Området var tidigare vattensjukt. På ömse sidor om bron låg en gång kvarn och såg, och kärrmarken utmed ån kallades Sågmaden. Där hade också funnits en brädgård som bihang till sågen. Vägen är byggd på den fördämning som på 1700-talet uppfördes för att höja vattenståndet i sjön och därmed öka fallhöjden vid bruket.

På andra sidan bron ligger på höger sida en nyare byggnad, som ersatt den kasern som fanns där 1912 och som tillkommit på 1870-talet. Kasernerna i Åryd skulle förtjäna ett eget kapitel. Det fanns tre stycken, den äldsta den nu nämnda, som kallades Gamla kasern. Den andra, som låg just där Masugnsvägen kröker åt höger, kallades Norrlandskasernen och hade fått sitt namn av de många norrlänningar som sökte sig till Åryd i början av detta seklet. Det påstås till och med att man började tala norrlandsdialekt i Åryd. Den tredje var Buskakull, redan omtalad. Alla tre kasernerna är rivna. Man tycker, att åtminstone någon skulle ha bevarats som ett minnesmärke över 1900-talets industriepok i Åryd, men den dåvarande ägaren fann underhållskostnaderna för stora. Under järnbrukstiden hade det funnits ett smedernas hus, där några av smederna hade bott, medan andra hade fått sig tilldelade torp med möjlighet att hålla en eller annan ko. När sågverket byggdes ut 1903 betydde det nya arbetstillfällena. Som mest kom sågen att ha 300 anställda, och det gällde att skaffa bostäder åt dem. Gamla kasern fanns redan, de båda andra kom nu till, Norrlandskasernen genom om- och tillbyggnad av ett redan befintligt hus. I varje kasern fanns det åtta lägenheter, de flesta bestående av ett rum och kök. Det fanns många barnfamiljer och det var inte ovanligt att en familj utöver de egna medlemmarna upplät sängplats åt en eller två ungar. Eftersom man hade skiftarbete vid sågen, kunde två samsas om samma säng. Den ene gick när den andre kom. Man har räknat ut att det i husen utmed Masugnsvägen vid den här tiden bodde omkring 150 personer. Den som i dag vandrar Masugnsvägen fram har svårt att föreställa sig det liv och støj som en gång härskade där.

De tre röda stugorna på vänstra sidan av vägen skall enligt traditionen ha tillhört herrgårdsbebyggelsen innan den nuvarande huvudbyggnaden kom till 1829 och därefter flyttats till sin nuvarande plats. Hur pass riktig traditionen är, är svårt att avgöra. Måtten på byggnaderna stämmer inte med de mått på herrgårdsbyggnaderna, som man känner till från gamla brandförsäkringshandlingar. Möjligen har man använt timmer från de äldre byggnaderna, när dessa revs på 1830-talet.

Byggnaderna vid Masugnsvägen har använts som bostäder för anställda vid bruket. På platsen för det första huset, räknat från bron, låg 1803 ett torp som var upplåtet åt brukets trädgårdsmästare. Det är väl inte omöjligt att det är samma hus som finns kvar i dag och som alltså inte flyttats dit från herrgårdsområdet. Det skulle i så fall vara det äldsta bevarade huset i Åryd.

I de tre husen har senare bott kusk, sågare och drängar. För 75 år sedan bodde där idel f.d. husarer i husen, Karl Magnus Andersson Säll i ett, Johan Hjalmar Krantz i ett annat och Johan Gustaf Åstrand i det tredje. Äldst var Åstrand, född 1833. Säll var född 1852 och Krantz 1867. Under sin aktiva tid hade husarerna egna torp, som rusthållarna (jordägarna) höll dem med. När de avgick ur tjänsten kunde de få bo i någon backstuga eller som här i någon tillgänglig byggnad på jordägarens mark. I Gamla kasern bodde för övrigt även en f. d. soldat, den legendariske Josef Ljung, kusk på herrgården.

Där Masugnsvägen kröker låg som redan nämnt Norrlandskasernen. Några av herrgårdens ekonomibygnader är rivna men stall och ladugård finns kvar. Inga ridhästar stampar nu i stallet, och inga oxar, inga kor och kalvar står i ladugårds-

båsen. Herrgårdsflygelein var 1912 tillsammans med masugnsbyggnaden uthyrd till fabrikören Oscar Nelson i Hovmantorp, som just det året satte i gång med glastillverkning i den forna masugnshyttan. Om detta mera senare. I den stora herrgårdsbyggnaden residerade förvaltaren, och dit var också brukskontoret förlagt. Disponenten Edwin Ohlsson, som ägde bruket genom sitt bolag Tingstads trävaruaktiebolag i Göteborg, flyttade till Åryd först 1926. Förvaltaren hette Gustaf Sebastian Boman, och till sin hjälp hade han en kontorschef, en kassör, ett kontorsbiträde och ett postbud. Lönerna var låga och löneskillnaderna stora. Månadslönen för förvaltaren var 350 kronor, för kontorschefen 250 kronor, för kassören 125 kronor och för kontorsbiträdet 60 kronor. Postbudet hette Patrik Rahm och var den siste av de gamla hammarsmederna. Han var nu 86 år och den lön han uppbar, 11 kronor i månaden, var väl närmast att betrakta som en pension. Beloppet verkar onekligen lågt, men som jämförelse kan nämnas att enligt den pensionsreform som genomfördes något år senare kunde en pensionär utöver den pension som grundade sig på inbetalda avgifter erhålla ett pensionstillskott av högst 150 kronor pr år. I Rahms fall får man antaga, att han hade fri bostad, där han bodde i en av smedstugorna.

Åry bruk styrdes med fast hand från Göteborg. Det gick dagligen brev mellan Åryd och bolaget i Göteborg med rapporter och förhållningsöror. Av bevarade brevkoncept framgår, att man skrev artigt och belevat till varandra. Förvaltaren och hans personal tackade för "Edert ärade" av den och den dagen, och när man återropade något tidigare brev skrev man: "Vårt aktningsfulla" av etc. Endast en gång finner man i korrespondensen från den här tiden en antydning om vanliga mänskliga relationer. Man hade från Göteborg önskat gott nytt år och från Åryd svarar man: "Reciprocierande (d.v.s. återgåldande) Edra vänliga nyårshälsningar hava vi äran teckna" etc.

Från herrgården återgår vi till Masugnsvägen. De båda smedstugorna på höger sida om vägen, byggda 1843, hade ännu kvar sin ladugård, som låg strax bakom platsen där Fridhem, "lokalen", nu ligger. Den var ett minne från den tiden då de bruksanställda kunde ha kreatur och åkerlappar. På vänstra sidan om vägen låg liksom nu Schöns stuga, där det då bodde två familjer. Den hadet tidigare varit stångjärnsbod, medan byggnaden på andra sidan ån till höger om vägen hade varit tackjärnsbod och senare kom att inrymma badhus och mangelbod för bruksbefolkningen. Huset bakom Schöns stuga, trädgårdsmästarebostaden med tillhörande växthus, fanns inte 1912. Det tillkom först på 1930-talet.

Mellan turbinhuset, det tidigare blåsmaskinhuset, och masugnen låg en gång stångjärnssmedjan. När järntillverkningen upphörde blev här såg i stället, den s.k. gamla sågen. Själva masugnen var 1912 förenad med rostugnen från 1873 genom en 20 meter lång hyttbyggnad. I hyttan tillverkades glas, mest hushållsglas och flaskor, lagret fanns i den f.d. sågen och inpackningen skedde i byggnaden överst på backen. Den inrymde även bostäder för några av glasbruksarbetarna. Intill hyttan fanns ytterligare några byggnader som glasbruket använde. De är liksom hyttan rivna. Tillverkningen upphörde 1920.

Innan Fridhem kom till hade man samlingslokal först i gamla sågen och sedan i turbinhuset, som då hade ett övre plan, där föreningarna kunde samlas. Just 1912 bildades föreläsningsföreningen. Förvaltare och kontorschef var med bland stiftarna. Bland de första medlemmarna var också eldaren Arvid Schön, då 22 år, han som senare bodde i Schöns stuga. Han skulle längre fram under många år som ordförande leda föreningen. Man hade stora ambitioner. Man hoppades på föredrag av Torsten Fogelqvist om Gustaf Fröding, av Karl-Erik Forsslund om Stora Sjöfallet och Kebnekaise och av Emil Svensén, då ytterst populär föreläsare, om Den nordiska gudasagan. Det fick man nu inte. Man fick nöja sig med reservnumren, och de kunde vara bra nog.

Nykterhetsordnarna florerade också och hade en påtagligt stor anslutning. Logen "Allmän förbrödring" inom Verdandior-den var den flitigaste. Man sammanträdde en gång i veckan och diskuterade uppställda diskussionsämnen som till exempel: "Hur skola vi arbeta för att vinna arbetarna för vår loge?" eller "Är det en verdandists plikt att försaka andra nöjen för att bevista mötena?". Svaret blev ja. Man roade sig också. "Kan det vara möjligt att utföra några tablåer eller dylikt inom logen?" hette ett diskussionsämne. En annan gång föreslogs, att man skulle göra en utflykt på sjön med Enö som mål. Förslaget bifölls och man beslöt att man skulle intaga förfriskningar på ön och att alla flickor i Åryd skulle inbjudas. Man anordnade gökotta, där de manliga deltagarna fick ta med sig "en fjälla" (så står det i protokollet) och de kvinnliga en kavaljer, även om de inte tillhörde logen.

Också inom logen "Åryds framtid", som hörde till godtemplarorden, diskuterade man. Man frågade, om det fanns några missförhållanden inom samhället, som logen kunde motarbeta. Jo, svarade man, den rullande ölkrogen, som kom till Åryd varje vecka och spridde sin fördärvande dryck. I båda logerna ordnade man basarer för att få pengar till verksamheten. En var förlagd till herrgårdsbyggnaden och lockade med tombola, fiskdamm, konditori och kaffeservering.

Efter denna lilla utflykt till nöjeslivet i Åryd för 75 år sedan fortsätter vi fram till sågverket, på sin tid ett av landets modernaste, det som senare efterträddes av spånskivefabriken. Verksamheten var livlig. I viken nedanför sågen låg timmerstockarna som flottats dit från norra ändan av sjön. Stabbläggarna staplade det sågade timret i väldiga brädhögar, sågare och kantare och allt vad de hette arbetade för fullt inne i sågen. Man sågade men man tillverkade också lådor och lådämnen som exporterades till främmande länder, på järnväg först och sedan på båt från hamnar i Blekinge.

Så är vi framme vid järnvägen och fortsätter kanske ett stycke på andra sidan för att göra inköp i brukshandeln eller dricka en kopp kaffe i Fridas kafé. Innan lastbilarna började rulla, var järnvägen outhärlig för bruksrörelsen. På den fraktades färdiga varor, på den hämtades vad man behövde skaffa från staden. Det berättas, att brandkåren i Växjö t.o.m. kom på järnväg, när det brann i Åryd, förhoppningsvis med extratåg. Och på järnvägsvallen kom de sågverksarbetare som bodde i Billatrakten vandrande till sin arbetsplats. Man kunde köpa gångbiljetter till ett pris av 3 kronor pr år.

SKOGSSÄLLSKAPET 75 ÅR

Man kan fråga sig vad Skogssällskapet har för anknytning till Hemmesjö Hembygdsförening. Dessa är emellertid flera. Skogssällskapets grundare Edwin A. Ohlsson var under många år ägare till Åry Bruk AB och under 30 år dessutom bosatt i Åryd.

Skogssällskapet har dessutom ett distriktskontor i Åryd sedan början av 50-talet och sedan 1958 har regionkontoret för Småland varit placerat i Åryd.

Så länge människor funnits har skogen varit av stor och livsnödvändig betydelse för henne. I skogen bedrev människan jakt för att skaffa föda och pälsverk, i skogen samlades bränsle och byggnadsmaterial, från skogen erhöles också ämnen till många redskap. I våra dagar har skogen stor betydelse som leverantör av råvaror till skogsindustrin. Av Sveriges olika industrigrenar svarar denna för det högsta nettoexportvärdet. Intresset för och kärleken till skogen sitter djupt förankrat i svensken, som flitigt utnyttjar skogen för olika friluftaktiviteter.

Skogstillgången har varierat från tid till annan. Linné beskriver i sina reseskildringar från slutet av 1700-talet Småland som ett svedjat land. Under 1800-talet ökar befolkningen starkt, vilket resulterar i ett intensivt nyodlande och hårt skogsbete särskilt i södra Sverige. Under 1800-talet ökades också industrins utnyttjande av skogen som råvara och den växande skogsindustrin tog för sig av Norrlands döttills orörda skogar.

Inte minst i Småland blev skogen hårt åtgången, bl a av den mångfald torp som byggdes upp runt byarna. Vid slutet av 1800-talet var arealen åkerbruksmark den största någonsin i Sverige. I motsvarande grad minskade skogstillgången och den ökade produktionen av trävaror bidrog. Virkesförrådet i den svenska skogen var därför mycket lågt vid sekelskiftet.

Det försämrade skogstillståndet föranledde riksdagen att utreda och besluta om åtgärder för att vända trenden. 1906 kom därför den första skogsvårdslagen. Lagen föreskrev en skyldighet för den som avverkade skog att återbeskoga den avverkade skogsarealen.

För bruksskogarna var utvecklingen något annorlunda än för byarnas skogar. Skogarna till Åry Bruk var virkesrika och i gott skick när bergsrådet Aschan köpte bruket i början av 1800-talet. Kolved var den viktigaste produkten, som hämtades ur skogen, men även virke till sågning hade stor betydelse.

Även då Edwin Ohlsson köpte bruket i början av 1900-talet och startade en modern sågverksrörelse var Åry-skogarna virkesrika och i gott skick. Sågen, som byggdes i Åryd och startade 1906

var Smålands första moderna ramsågverk. Sågningskapaciteten var hög och råvara hämtades från bruksskogarna. Dessa avverkadades hårt under de första årtiondena på 1900-talet. Nuvarande skogar på ömse sidor om vägen mellan Åryd och Risinge är resultatet av skogsodlingar som utfördes på ett ca 300 ha stort kalhygge. Detta kan jämföras med de 5 ha som rekommenderas i senaste skogsvårdslagen.

På andra håll i Sverige kunde utvecklingen för de kallagda markerna vara annorlunda. Genom framförallt betning förblev stora arealer skoglösa. Särskilt i västra och södra Sverige kom stora områden att utgöras av ljunghedar och fälader. Bland dem som reagerade mot misshushållningen av skog och mark var Edwin Ohlsson. Han var född i Göteborg 1866 och efter ett snabbt övergående försök att bli sjöman kom han att med stor framgång ägna sig åt förädling och export av trävaror. För att förbättra skogstillståndet i södra Sverige engagerade han sig både med arbete och ekonomiskt stöd. 1912 stiftades Skogssällskapet på Edwin Ohlssons initiativ. Tillsammans med några andra välbeställda och framsynta män startade han en verksamhet som hade till ändamål att sätta kala och vanskötta marker i ett skogbärande skick. Marker köptes in och skogsallmänningar bildades. Dessa överfördes efter hand i kommuners, landstings m fl:s ägo. Man förutsåg att det skulle dröja många år innan skogsallmänningarna skulle bli ekonomiskt bärkraftiga och därför valdes de samarbetspartners som kunde förväntas sätta samhällsnyttan framför en kortsiktig avkastning från investeringen.

På de marker som köpts in av Skogssällskapet tog en omfattande verksamhet i form av plantering, dikning, skogsbilvägsbyggnad sin början. Som arbetskraft anlätades arbetslösa i regi av något som kallades Skogssällskapet och Södra Sveriges Statsarbeten. Genom att statsbidrag erhöles till åtgärderna kunde dessa utföras till en för ägarna mycket måttlig kostnad.

Ibland hände det att fastigheter som inköpts för att som skogsallmänningar överlåtas på någon kommun eller liknande inte ville övertagas av denna. På så sätt kom Skogssällskapet att bli ägare till en del skogsmark. Sammanlagt äger Skogssällskapet idag ca 20.000 ha skogsmark.

Bildandet av skogsallmänningar var särskilt intensivt under de första 10 till 15 åren. Samtliga de fyra landstingen i Småland blev ägare till skogsallmänningar i storleksordningen 1000 till 2000 ha. Verksamheten avtog så småningom men in på 40-talet bildades kommunala skogsallmänningar.

Skogssällskapetets engagemang i skogsallmänningarna fortsatte emellertid och sällskapetets verksamhet kom mer och mer att inriktas på förvaltning av egendomarna. Verksamhetens omfattning växte mer och mer och i början av 70-talet bildades Skogssällskapetets Förvaltning AB, som nu driver förvaltningsverksamheten. Stiftelsen Skogssällskapet äger alla aktier i förvaltningsbolaget men bedriver för övrigt ingen egen verksamhet. Stiftelsens avkastning användes till forskningsanslag till ämnena skogsvård och naturvård.

Skogssällskapets verksamhet har under åren förändrats i takt med att förutsättningarna för skogsbruket har ändrats.

Så t ex upparbetades en stor del av virket till brännved under 20-, 30 och 40-talet medan från och med 50-talet istället producerats pappersmassaved. Av de grövre och bättre träden har hela tiden framställts sågtimmer.

Under många decennier var skogsarbetarens arbetsredskap yxa och såg. Sågarna utvecklades i viss mån men förändringarna var mycket små. I början av 50-talet kom så motorsågarna som huggningsredskap och traktorerna ersatte hästen. Genom utveckling av lastningstillbehören kunde det tunga och farliga lastningsarbetet utföras med hjälp av traktor. Efterhand kom maskiner som kunde utföra kvistnings- och kapningsarbetet och slutligen en maskin som kallades skördare, vilken utför såväl fällning som kvistning och kapning av träden. För skogsarbetaren har förändringen i skogsbruket inneburit att istället för säsongarbete har skogsarbetet blivit ett helårsarbete. Ackordet har ersatts av månadslön och istället för att behöva sitta på en stubbe och äta sin matsäck kan skogsarbetaren nu rasta i en uppvärmd rastvagn.

Skogssällskapet idag är en organisation som handhar förvaltningen av ca 400.000 ha skog huvudsakligen i södra Sverige. Huvudkontoret ligger i Göteborg, dit en stor del av administrationen är förlagd. Fältverksamheten är fördelad på 9 regioner och 50 distrikt. För Smålandsregionen är som tidigare nämnts kontoret förlagt till Åryd och distriktskontor finns i Åryd, Värnamo, Nässjö, Vimmerby, Högsby och Nybro. Bland uppdragsgivarna finns såväl landsting, kommuner och stiftelser som enskilda personer. Förvaltningsunderlaget utgöres av sammanlagt ca 45.000 ha skogsmark, varav Åry Bruk AB som äges av Skogssällskapet sedan 1956 utgör ca 2.000 ha.

Bengt Alstad

Nina och Billa

Det finns inte många anknytningar mellan Hemmesjö och litteraturen. Esaias Tegnér, biskopen och skalden, fick en del av sin lön från Hemmesjö och var formellt kyrkoherde i församlingen. Han predikade här några gånger och hade sin farbror boende i Hemmesjö Sjögård. Georg Adlersparre, som också var författare men till yrket general, landshövding och en av rikets herrar, som den magnifika titeln löd, hade förbindelser med Södra Åreda, där hans svåger Johan Georg de la Grange, också han så småningom general och landshövding, bodde. Det finns också en länk mellan Hemmesjö och Thomas Thorild, skald och författare i slutet av 1700-talet och början av 1800-talet. Länken är i och för sig obetydlig, men den har gett namnet Billa en plats i utkanten av Thorilds biografi. Det finns mycket skrivet om Thorilds bruna flicka, som blev läkarfru i Växjö och hade en bror i Billa.

Om Thorild står det i uppslagsboken att hans inflytande berodde främst på hans eldiga personlighet och hans livfulla, än drastiska, än sublimes stil. Tegnér kallade honom en gång en meteor, som knallade och sprang. Att han var eldig och livfull framgår inte minst av hans förhållande till det andra könet. Han förälskade sig svärmiskt än i den ena, än i den andra flickan, skrev glödande dikter till dem och gav dem vackra nåmn. En kallade han Eos, en annan fick heta Nina, en tredje Hildur. Det är om Nina som här skall berättas.

Hon hette Gustava Magdalena Hindström och var dotter till en hovsekreterare Jöns Hindström i Stockholm. Thorild träffade henne, då han våren 1781 kom till Stockholm från Lund. Hon var då 24 år gammal och han två år yngre. Midsommardagen 1781 hade skalden varit ute på landet i trakten av Stockholm och då, skriver han i ett brev, följt hem "ett älskvärt fruntimmer", av allt att döma just Gustava Hindström. De har tydligen gjort flera lantliga och romantiska promenader. Det finns tre dikter till Nina bevarade, skrivna 1781 och 1782. De är såtillvida märkliga som de inleder en kärleksdiktning, där den älskande upplever naturen på ett nytt sätt. Hans kärlek, skriver en litteraturhistoriker, besjälade naturen och gör den till en uppenbarelse av den älskade. I den tidigaste Nina-dikten skildrar skalden sin längtan efter sin Nina. Han söker henne, där han strövar i naturen:

I middagssolens högre blick
jag ser din glada livlighet:
i trädens tysta skuggor här
din bild, som evigt syns - och flyr.

Och i nästa dikt frågar han:

Vem är du, Nina, Nina!
Dig irrande jag söker.
Den tysta nejden suckar,
och kastar gula löven,
och dör.

I den tredje dikten, från början av 1782, tycker man sig märka en svalare ton, även om skalden fortfarande tänker sig ett liv tillsammans med Nina:

Genom livets dällder vem
skall dig följa, Nina? vem
in i livets aftonskugga?

Det visar sig också att han börjat svärma för en annan, en tolvårig flicka som var elev i en flickpension, där Thorild undervisade i religion och franska. Han ville emellertid sörja för Ninas framtid. I ett brev till en förtrogen vän sedan studentåren i Lund, sedermera häradshövdingen Sven Erland Heurlin, skildrar han Nina som "i fullkomlighet över allt vad jag sett och med 80 000 daler silvermynt". I ett senare brev föreslår han att vännen skall komma upp till Stockholm så att han kan sammanföra de båda. "Jag har en brun flicka full av godhet att bjuda dig", skriver han. Han återkommer ännu en gång till erbjudandet. Hon är "ett under

av livlig känsla, av snille, av allt fruntimmers-fullkomligt". Det dröjde emellertid ända till 1784, innan Heurlin kunde resa till Stockholm. Thorild delade då en dublett med Gustavas bror, hovkanslisten Arvid August Hindström, och i samma hus kunde också Heurlin slå sig ner. Men när han började fråga om den underbara bruna flickan, visade det sig att Thorild ordnat en förbindelse mellan henne och en annan av sina gamla Lundavänner, en läkare som hette Berndt Wilhelm Köllner. Gustava och Köllner gifte sig, och paret flyttade till Växjö, där Köllner blev först regementsfältskär och sedan lasarettsläkare. Med Köllners flyttade Gustavas mor. Sedan dröjde det inte länge förrän också Gustavas bror Arvid flyttade ner till Småland. Han hade tidigare levt i små omständigheter men liksom systemen ärvt pengar och därtill skaffat sig stora extrainkomster genom biljardspel. Han förvärvade 1786 Billa Norregård i Hemmesjö av räntmästaren Gustaf Eggertz. Man kan utgå från att syskonen Hindström träffades både i Växjö och i Billa Norregård. Att samtalet då gled in på Thorild är mer än sannolikt. Thorild höll fortfarande brevkontakt med Nina. I ett brev från 1790 skriver han att han ännu känner beundran och ömhet för hennes snille, hennes hjärta och hennes hela varelse. Då det blev barndop i Norregård antecknades som dopvittnen herr och fru Köllner, liksom Gustavas mor Maria Hindström.

Billa Norregård, med anor från medeltiden, har en herrgårdsliknande huvudbyggnad med två flyglar och ligger ungefär mitt emellan Nya kyrkan och prästgården. Den som färdas förbi kan inte undgå att lägga märke till sniderierna på huvudbyggnadens gavel och glädja sig åt den vackra utsikten. Räntmästare Eggertz ägde gården mellan 1776 och 1786. Han var svärson till brukspatron Lundblad på Åry bruk och köpte och sålde gårdar på löpande band: Billa Norregård, Orberg i Kånna, Rössmåla i Urshult, Sågsberg i Västra Torsås och Torsås Södregård i Östra Torsås. Arvid Hindström dog redan 1789 och Norregård övergick till nya ägare. Men Thorilds bruna flicka dog först 1840. Efter sin mans död hade hon länge en välkänd flickpension i Växjö. I början av detta århundrade ägdes Norregård av kommunen som använde byggnaderna som fattiggård och epidemisjukstuga.

B.H.

Dra björk

Vår granne ringde och frågade om vi ville följa med och dra björk!? Det var en fin lördag kväll i maj månad och anledningen var att Ivars och Anne-Maries son skulle gifta sig. Vi skulle träffas vid Björkhagavägen. Ett glatt gäng stod där med cyklar. Färden gick mot Hemmesjö gamla kyrka. En bit innan målet gick vi in i skogen och en jättebjörk nedlades. Vi ställde cyklarna inne i skogen och drog vidare med "spelmannen" sittande gränsle ovanpå björken. När vi kom fram till det nybyggda huset, där det blivande brudparet bodde, bjöd seden att vi stod utanför glammande och inväntande inbjudan på kaffe. Det glada unga paret var tydligen förberedda och inbjudan kom... Om björkdragarna icke blir bjudna på något, så bjuder traditionen att man sätter tjockkändan av björken mot dörren, så passagen blockeras... Men vi började kvista den fina björken och sen gjordes "barnvagn" med fyra hjul, taylor, sopkvastar och förstås vispar. Risingeborna var enormt skickliga med yxa och såg. Sedan blev det gott kaffe, hembakta kakor och dans på altanen till sena natten.

A.O.

Hembygdsföreningen inbjuder till

FILMAFTON

i Åryds skola fredagen den 4 december 1987 kl. 19

Den välkände filmfotografen

John Nilsson

visar sin film

Ett år med Herman, Sveriges siste dagsverkstorpere

Kaffeservering

Fritt inträde